

злочинних кібердій у банківській і кредитно-фінансовій системах. Це надає можливість злочинцям отримувати несанкціонований доступ до комп'ютерних інформаційних систем для проведення незаконних дій для заволодіння значними коштами.

Ми погоджуємося з попередньо-наведеними висновками дослідників про те, що підвищенню кримінальної активності у сфері кредитних і банківських операцій сприяють різні фактори, зокрема: у кредитних операціях міститься найбільша частина активів банку, що дозволяє злочинцям швидко одержати капітал у великих розмірах; можливість ефективного приховання слідів злочину і складність у встановленні причетних до злочину осіб; зловживання банківськими працівниками, які відповідають за проведення кредитних операцій, своїм службовим становищем; недосконалість правового регулювання у господарській сфері, системі розрахунків, кредитній діяльності тощо [1, с.50].

Саме тому, можемо дійти висновку що економічне шахрайство у сфері підприємництва, у банківській і кредитно-фінансовій системах являє собою множину діянь, які кваліфікуються за сукупністю економічних та суміжних з ними злочинів.

Список використаних джерел:

1. Савченко О.О. Оперативно-розшукова профілактика й розкриття злочинів у сфері діяльності банківських і кредитно-фінансових установ. Курс лекцій: навчальний посібник – Донецьк: ДЮОІ, 2011. – 292 с.
2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 (редакції від 18.10.2019) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

Пеньков Сергій Володимирович,
перший заступник начальника
ГУ Державної фіскальної служби
у Дніпропетровській області
доктор юридичних наук,
полковник податкової міліції

Волошина Марина Олександрівна,
доцент кафедри оперативно-розшукової
діяльності факультету підготовки
фахівців для підрозділів кримінальної
поліції Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук.

ДО ПИТАННЯ ДЕКРИМІНАЛІЗАЦІЇ ДІЯНЬ ПЕРЕДБАЧЕНИХ
ст. 205 КК УКРАЇНИ «ФІКТИВНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО»

Законом України від 18.09.2019 р. №101-XI «Про внесення змін до

Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо зменшення тиску на бізнес» декриміналізовано діяння передбачені ст. 205 КК України «Фіктивне підприємництво». Таким чином, віднині, діяння щодо створення або придбання суб'єктів підприємницької діяльності (юридичних осіб) з метою прикриття незаконної діяльності або здійснення видів діяльності, щодо яких є заборона не тягнуть за собою кримінальної відповідальності. А враховуючи, що разом із внесенням змін до КК України, до Кодексу України про адміністративні правопорушення зміни щодо встановлення адміністративної відповідальності за зазначені діяння не вносились, в Україні склалась ситуація коли будь-яка відповідальність за фіктивне підприємництво взагалі відсутня.

У пояснювальній записці автори законопроекту стверджували, що передбачені ст. 205 КК України діяння, у якості самостійного складу злочину породжують низку негативних наслідків. По-перше, використання контролюючими органами матеріалів досудового розслідування та вироку суду у кримінальному провадженні за ст. 205 КК України для обґрунтування донарахування грошових зобов'язань платникам податків. По-друге використання кримінальних проваджень, як засобу тиску на бізнес, зокрема у контексті проведення податкових перевірок [1]. Не заперечуючи існування зазначених проблем, слід звернути увагу на деякі аспекти, які залишились поза увагою законотворців, одним з найголовніших з яких є рівень тінізації економіки. За оцінками Міністерства економічного розвитку у 2018 році рівень тіньової економіки склав 30% від офіційного ВВП та знизився у порівнянні з 2017 роком на два відсоткових пункти (для порівняння у 2014 р. – 43%) [2]. Але це за офіційними даними. З іншого боку результати дослідження Київського міжнародного інституту соціології свідчать, що рівень тіньової економіки у 2018 році збільшився та склав 47,2% ВВП (у 2017 р. – 46,8%) [3]. Аналогічні оцінки надає міжнародна асоціація сертифікованих бухгалтерів та аудиторів (ACCA). За результатами проведених нею досліджень світової тіньової економіки Україна опинилася на третьому місці з показником майже 46% від офіційного ВВП [4].

У цьому контексті не можна забувати, що саме фіктивне підприємництво є ефективним інструментом тіньових ділків при скоєні фактично усіх економічних злочинів, в першу чергу, розкрадання бюджетних коштів, відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом, надання статусу законно завезених на митну територію України контрабандним товарам і, звісно, ухилення від сплати податків, шляхом штучного формування податкового кредиту на додану вартість та валових витрат, що, до речі, і не заперечують автори законопроекту. Так, за оцінками Інституту соціально-економічної трансформації, кожен рік бюджет України втрачає до 15 млрд. грн. лише від діяльності тільки конвертаційних центрів [5]. Не є таємницею, що основним завданням таких центрів є надання легального статусу «безтоварним операціям», що без використання фіктивних суб'єктів підприємництва майже неможливо.

Обговорюючи декриміналізацію фіктивного підприємництва деякі,

«експерти» стверджують, що Україна одна з небагатьох країн де за вказані діяння була передбачена кримінальна відповідальність. На нашу думку такий підхід є хибним та обумовлений вільним трактуванням термінів «фіктивне підприємництво», «фіктивна фірма», «фіктивне підприємство», «фіктивна юридична особа» тощо, що використовуються у кримінальному та податковому законодавстві. Зазначене у значній мірі стало можливим внаслідок відсутності чіткого і зрозумілого визначення цих понять, як у науковій літературі, так і на законодавчому рівні, де визначено, лише поняття «фіктивне підприємництво». В той же час у законодавстві Латвії визначено поняття «фіктивна підприємницька діяльність» (ст. 209 КК Латвії), в законодавстві Молдови – «псевдопідприємництво» (ст. 242 КК Молдови), в законодавстві Литви – «хибна заява про діяльність підприємства» (ст. 205 КК Литви) [6].

Таким чином, твердження про відсутність відповідальності за фіктивне підприємництво в інших країнах, в т.ч. і в країнах ЄС, не відповідає дійсності, а ґрунтується на невірному тлумаченні термінів, що застосовуються в іноземному кримінальному законодавстві.

Не можна обійти і той факт, що за результатами роботи OLAF (Управління з питань запобігання зловживанням і шахрайству), уповноваженому органу ЄС в питаннях протидії фінансовим правопорушенням, найбільш вражаючими тенденціями, виявленими під час розслідувань, є те, що ухилення від сплати податків та митних платежів відбувається через транснаціональні кримінальні схеми, переважна більшість яких здійснюється за участю саме фіктивних фірм. За даними Європола бюджети країн ЄС щорічно втрачають 150-200 млрд. євро від шахрайських дій з ПДВ та 10 млрд. євро від товарної контрабанди, де ключовою ланкою кримінальних схем є саме суб'єкти господарювання з ознаками фіктивності.

Що стосується тиску на бізнес з боку правоохоронних органів, з використанням кримінальних проваджень за ст. 205 КК України, то ми цілком погоджуємось з висновками Головного науково-експертного та Головного юридичного управлінь ВР України, що це свідчить лише про наявність службових зловживань з боку деяких правоохоронців та суддів та про необхідність боротьби з такими явищами. Подібні обґрунтування не можуть слугувати достатніми аргументами на користь декриміналізації фіктивного підприємництва [5, 7].

На сьогоднішній день, в Україні відсутні будь-які серйозні наукові дослідження якими підтверджувались би незначна суспільна небезпека зазначених діянь, що дозволяло б їх декриміналізувати, невисокий ступінь їх осуду населенням, наявність інших нормативно-правових актів, за допомогою яких можна успішно боротись з відповідним видом суспільно-небезпечної поведінки.

Слід врахувати, що сплата податків є конституційним обов'язком всіх громадян України, іноземців та осіб без громадянства, що перебувають в Україні на законних підставах [8]. В той же час, за результатами проведених досліджень 55% суб'єктів господарювання ухиляються від сплати податків, у

додаток до цього 45% використовують схеми агресивного податкового планування. Не останню роль в цьому займає використання фіктивного підприємства. Тому говорити про незначну суспільну небезпеку такого діяння, як фіктивне підприємництво, в сучасних умовах не доводиться.

Будь-яких досліджень щодо осуду фіктивного підприємництва населенням не проводилось, відповідно, висновки про його невисокий ступінь відсутні. Авторами законопроекту не доведено і наявність інших нормативно-правових актів, які б дозволили протидіяти такому явищу, як фіктивне підприємництво [5].

Головним доводом законотворців є те, що декриміналізація ст. 205 КК України призведе до зменшення тиску на бізнес та покращення економічної ситуації в Україні [1]. З цим важко погодитись. Навпаки, декриміналізація зазначених суспільно-небезпечних діянь створює загрозу посилення неконтрольованих криміногенних процесів в економіці, активізації діяльності транзитно-конвертаційних груп, створення додаткової спокуси для сумлінних платників щодо використання фіктивного підприємництва для «оптимізації» податкових платежів, що в свою чергу призведе до збільшення втрат бюджету з усіма негативними наслідками.

Таким чином, декриміналізація діянь, передбачених ст. 205 КК України є передчасною і створює ризики посилення негативних процесів та явищ в економіці України. Усунення причин та умов тиску на бізнес з боку правоохоронних органів необхідно здійснювати шляхом удосконалення законодавства, в першу чергу, через чітке і зрозуміле визначення понять, що використовуються у кримінальному, податковому та господарському законодавстві та корінну реформу правоохоронної діяльності в Україні. З цією метою пропонується створення нового правоохоронного органу для боротьби з економічними злочинами, який візьме на себе функції податкової міліції, Департаменту захисту економіки Нацполіції та Управління по боротьбі з економічною злочинністю СБУ.

Метою об'єднання функцій вказаних правоохоронних органів є запровадження нової методології оцінки ризиків та загроз процесів, які відбуваються в економіці, так званої «правоохоронної діяльності, керованої розвідувальною аналітикою» (Intelligence-led Policing). В основі роботи знов створюваного органу буде інформаційно-аналітична діяльність, що дозволить успішно протистояти економічній злочинності з мінімальним втручанням у діяльність бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо зменшення тиску на бізнес». [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66310.
2. Уровень теневой экономики в Украине самый низкий с 2009 года – МЭРТ. [Електронний ресурс] // Экономическая правда. Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/rus/news/2019/07/12/649612>.
3. Тіньова економіка в Україні. Результати дослідження 2019 року.

[Електронний ресурс] // Київський міжнародний інститут соціології. Режим доступу:

<https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=897&page=1>

4. Что такое теневая экономика и как с ней бороться. [Електронний ресурс] // Экономическая правда. Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/rus/columns/2017/11/3/630788>.

5. Висновок Головного науково-експертного управління ВР України на проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо зменшення тиску на бізнес» [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66310.

6. Студенников С. Фиктивное предпринимательство: как защититься от приговора. [Електронний ресурс] // Судебно-юридическая газета. Режим доступу: <https://sud.ua/ru/news/publication/136647-fiktivnoe-predprinimatelstvo-kak-zaschititsya-ot-prigovora>.

7. Зауваження Головного юридичного управління ВР України до проекту Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо зменшення тиску на бізнес». [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66310.

8. Конституція України // Відомості Верховної Ради України, 1996, № 30, ст. 141.

Пришляк Олена Валеріївна,
головний бухгалтер
Товариства з обмеженою
відповідальністю «Науково-
виробниче підприємство Опті»

ПРОБЛЕМИ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ У ПРОТИДІЇ ЕКОНОМІЧНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ В ОСББ

Про економічну злочинність зазвичай мова йде у макроекономічному контексті або на рівні підприємств. Разом з тим не рідкісним є економічна злочинність на рівні побутових взаємовідносин громадян. Ефективність на цьому мікрорівні визначає ставлення громадян до правоохоронних органів загалом та судової влади.

Типовими економічними злочинами є крадіжки, що були здійснені сторонніми людьми щодо майна співвласників. Такі злочини є типовими у викритті та присудженні покарання. Поряд з цим є також економічні злочини, що здійснюються на постійній основі, однак притягнення до відповідальності винних осіб є справою винятковою, ніж типовою.

Яскравим прикладом таких злочинів є дії посадових осіб Об'єднань співвласників багатоквартирного будинку (далі – ОСББ) проти співвласників.